

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสุตตันตปิฎกเป็นที่รวมพุทธพจน์ที่เกี่ยวกับเทศนาธรรม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระ บุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ตลอดจนบทประพันธ์ชาดกเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้า^๑ เมื่อกล่าวโดยรวมคือคำสอนที่ประกอบด้วยองค์ ๙ เรียกว่า นวังคัสตฤศาสน์โดยมีชุดคำสอนใน พระสุตตันตปิฎกนั้น จำนวน ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ หากหมวดหรือประมวลหลักคำสอนได้ ๕ นิกาย คือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย^๒ ในบรรดาชุดคำสอนที่หลากหลายดังกล่าว ชุดคำสอนเรื่องสุคติเป็นหลักคำสอนที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมและวิบากกรรมตลอดจนสังสารวัฏ เป็นเรื่องของชีวิตหลังความตายของมนุษย์ในปัจจุบันชาติ เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงเรื่องนรกและสวรรค์ตลอดจนพระอริยสาวกบางรูปมีเรื่องสัมพันธ์กับพวกสัตว์นรกและเทวดาความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์นรก เทวดา กับ พระพุทธเจ้า และเหล่าอริยสาวกทั้งหลายล้วน เป็นสิ่งที่ได้รับการยืนยันตามที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์สูงสุดในพุทธศาสนา

แนวคิดเรื่องสุคติตามหลักพุทธศาสนาจัดเป็นคติที่ไปหลังความตายมีการแบ่งออกเป็น ๓ ภพภูมิใหญ่ๆประกอบไปด้วย มนุสสโลก เทวโลก ในภพภูมิดังกล่าวยังประกอบไปด้วยลำดับชั้นหรือ แดนต่างๆ อีกมากมายรวมถึงมีความแตกต่างทั้งในเรื่องของสถานที่ ความเป็นอยู่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งนี้สุดแต่การกระทำหรือกรรมที่มนุษย์ได้กระทำไว้มิชีวิตอยู่จะนำไปสู่ภพ ภูมิต่างๆเหล่านี้^๓ และในคติพุทธศาสนาการแบ่งภพภูมิในเทวโลกหรือสวรรค์นั้นยังได้มีการ แบ่งเป็นลำดับชั้นตามความละเอียดประณีต โดยแบ่งเป็นเทวตาชั้นกามาวจรอยู่บนสวรรค์ชั้น อภิมายาวจรหรือสวรรค์ที่ยังเกี่ยวข้องกับกามประกอบไปด้วยสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิตนิมมานรดี และปรนิมมิตสวตตี^๔ เทวตาชั้นรูปาวจรหรือรูปพรหม ๑๖ ชั้น เป็นเทวตาที่ยังมีกาย ทิพย์อยู่ และอรุปรหม ๔ ชั้นเป็นเทวตาซึ่งไม่มีกายทิพย์ในชั้นพรหมโลกนี้ไม่ต้องกินอาหารไม่มีการ ข้องแหวะทางเพศ แต่อาศัยความสุขจากฌานเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตภาวะของพรหมนั้นโดยทั่วไปมี รูปร่างเป็นชาย สาเหตุที่ทำให้มาจุติบนพรหมโลกนี้เพราะได้สมาธิจนได้ฌานและเมื่อสิ้นชีวิตแล้วก็จะ มาสถิต ณ ดินแดนพรหมโลกทันทีที่เทวตาและพรหมมีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างไปจากมนุษย์คือมีตา

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธควรรู้, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๑), หน้า ๓๖.

^๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๗.

^๓ ศรวัฒน์ ปริยติเมธี, เลือกชีวิตหลังความตายได้ด้วยตนเอง, (นนทบุรี: สมาร์ทบุ๊ก, ๒๕๕๑), หน้า ๕๓.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), เรื่องเหนือสามัญวิสัยอิทธิปาฏิหาริย์เทวดา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๘), หน้า ๔๗ - ๔๘.

ทิพย์ หูทิพย์ และอาหารทิพย์”^๕ นอกจากนี้เรื่องสุดท้ายก็มีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนทั่วไปโดยมองว่าสุตินั้นเป็นผลของการกระทำกรรมดีที่ทำให้ได้ไปเกิดเป็นเทวดาอยู่บนสวรรค์ทำให้พุทธศาสนิกชนนั้นมั่นกระทำความดีและรักษาความดีด้วยการทำบุญกุศลคุณงามความดีต่างๆ ที่ได้กระทำบำเพ็ญไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ และหลังจากที่ละจากโลกนี้ไปก็เป็นที่เหตุให้ได้รับผลตอบแทนในการทำ ความดีก็คือการได้ไปเกิดเป็นเทวดาอยู่บนสวรรค์นั่นเอง การเกิดเป็นเทวดามีพื้นฐานมาจากมนุษย์ด้วยว่าโลกมนุษย์อยู่ระหว่างกลาง เป็นประจวบเหมาะทางผ่านหมุนเวียนกันไปมาทั้งของชาวสวรรค์และชาวอบาย เป็นแหล่งที่สัตว์โลกทุกชนิดมาทำกรรม เป็นที่คนชั่วมาสร้างตัวให้เป็นคนดีเตรียมไปสวรรค์ หรือคนดีมาสมตัวให้เป็นคนชั่วเตรียมไปนรก^๖ โลกมนุษย์จึงเป็นสถานที่ให้มนุษย์ได้พัฒนาร่างกายและจิตใจอันเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ประกอบด้วยศีลธรรมอันดีงาม เมื่อปฏิบัติได้แล้วก็มีพลังความดีหนุนนำไปเกิดเป็นเทวดา มีความสุขอยู่ในสวรรค์ แต่พอหมดอายุสิ้นบุญก็กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ กลับไปกลับมาจนกว่าจะวิมุตติจิตหลุดพ้นจากกิเลสเข้าสู่พระนิพพานเพราะมนุษย์นั้นมีโอกาสที่จะเลือกทางเดินหลังความตายได้ด้วยตนเองสามารถไปเกิดในภพภูมิที่ดีได้หากว่าได้ทำความดีไว้สมดังพุทธดำรัสข้อว่า^๗

ข้อที่บุคคลผู้มีความพร้อมด้วยวิสุทธิธรรมา บุคคลผู้มีความพร้อมด้วยมโนสุจริตหลังจากตายแล้วจะพึงเข้าถึงอบายทุกคติ วินิบาต นรก เพราะวิสุทธิธรรมและมโนสุจินต์นั้นเป็นเหตุเป็นปัจจัย นี้ไม่ใช่ฐานะไม่ใช่โอกาสที่จะมีได้ พระองค์ทรงทราบว่า ข้อที่บุคคลผู้มีความพร้อมด้วยวิสุทธิธรรมา บุคคลผู้มีความพร้อมด้วยมโนสุจริต หลังจากตายแล้วจะพึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะวิสุทธิธรรมและมโนสุจินต์นั้นเป็นเหตุเป็นปัจจัย นี้แลเป็นฐานะที่มีได้เป็นได้

จากพุทธพจน์ข้างต้นจะเห็นว่า สุคติตามหลักพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการกระทำความดีและเป็นหลักในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นแนวทางที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริงของชีวิตอย่างไรก็ตามการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่สามารถอยู่ลำพังเฉพาะตนดังนั้นการดำเนินชีวิตที่ดีคือการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในกิจกรรมต่างๆของการดำเนินชีวิตอันได้แก่กิจกรรมในครอบครัวกิจกรรมในการทำงานกิจกรรมในสังคมเป็นต้นซึ่งไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดก็ตามการดำเนินชีวิตของมนุษย์จะออกมาในรูปแบบของการคิดการทำและการพูดเสมอ กล่าวได้ว่าการดำเนินชีวิตคือการกระทำทางกาย วาจา และใจ ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พุทธบริษัทพึงสำรวมระวังและรักษาการกระทำทาง กาย วาจา และใจ ให้มีความคิดที่เป็นสมาธิภูมิหรือมีจิตที่ตั้งมั่นในกุศลกรรมเพื่อประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติทั้งปัจจุบันอนาคตจนกระทั่งถึงประโยชน์ขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน^๘

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๕๔๐.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๔๖๗.

^๗ อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๘/๗๑.

^๘ พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ภูมิฐานของความเห็นความเชื่อในการชี้นำชีวิตและสังคม, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มีนาคม ๒๕๕๒ หน้า ๗.

ตามหลักคำสอนในทางพุทธศาสนามนุษย์ควรเลือกดำเนินชีวิตอย่างผู้ไม่ประมาท พุทธองค์ จงทรงชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตให้มนุษย์เรานั้นได้เลือกทางเดินอยู่ ๒ ทางคือ ทุกคติ และสุคติ ซึ่งเป็นหนทางเดินลงสู่นรก และขึ้นสู่สวรรค์ การดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาทจึงจะต้องประสาน สอดคล้องในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อจะได้มีชีวิตที่ดีงามเป็นสุขที่แท้จริงคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มี อุดมการณ์ หลักการวิธีการสอน และวิธีปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนาเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี งามมากมาย เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เป็นต้น ซึ่งเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ เป็นการประพจน์ปฏิบัติที่มนุษย์จำเป็นจะต้องทำแต่การกระทำนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ กำลังของผู้ทำ และสงเคราะห์ให้แก่อสังคมาภินันท์กับภาระที่เราอยากได้บุญได้กุศลตาม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพราะเหตุเป็นปัจจัยให้พวกมนุษย์ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ที่ปรากฏความ เลว และความประณีตเพราะมีปัญหาในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏแก่ มนุษย์ที่เกิดมาแล้วมีอะไรหลายอย่างที่ไม่เหมือนกัน^๙

อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตของพระพุทธเจ้าเพื่อหาหนทางแห่งความดับทุกข์ใจความ สำคัญตอนหนึ่งว่า “เจ้าชายสีหะได้เห็นเทวทูต ๔ ที่ปรากฏการณ์ให้เลือกแนวทางให้ปฏิบัติเพื่อให้ พ้นทุกข์ที่บุคคลพยายามจะหลีกเลี่ยงให้ได้เพื่อเข้าสู่ความสุข คือ พระนิพพาน จนในที่สุดพระพุทธเจ้า ของเราก็ได้พบเห็นอริยสัจ ๔ (ความจริงอันประเสริฐ) ที่เป็นแนวทางของการดับทุกข์และเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม” เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าทรงเป็นพระศาสดาของพุทธศาสนา ทรงเป็นผู้ค้นพบวิธีในการดำเนินชีวิตเพื่อความพ้นทุกข์และพุทธองค์ยังเป็นพระสงฆ์องค์แรกที่บรรลุ สัจธรรมในเรื่องของทุกข์และการดับทุกข์ซึ่งได้ทรงนำมาสอนให้กับเหล่าพุทธสาวกออกไปเผยแผ่หลัก คำสอนจึงทำให้มีผู้ศรัทธาปฏิบัติตามจนเกิดการหลุดพ้น และดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการ ดำรงชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนิน ชีวิตประจำวันของคนในสังคมแล้วยังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คนใน สังคมไปสู่ขั้นสูงสุดของชีวิตนั่นคือความไปสู่ทางสุคติจึงทำให้คนในสังคมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น การศึกษาการดำเนินชีวิตเพื่อนำพาไปสู่สุคติในพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่บุคคลทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้อง พุทธศาสนาจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนในหลักการหรือแนวทางทางพระพุทธศาสนาในการดำเนิน ชีวิตนั้นว่ามีความหมายความสำคัญมีหลักในการปฏิบัติอย่างไรและสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ใ การดำเนินชีวิตที่ดีงามได้อย่างไร ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติใน สังคมไทยปัจจุบัน เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของบุคคลตัวอย่างในสมัยพุทธกาลที่ดำรงชีวิตอย่างได้จึง ได้เข้าสู่สุคติซึ่งเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นที่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการดำเนินชีวิตไปสู่สุคติเพื่อความสุขในสังคมไทยปัจจุบันในอนาคตต่อไป

^๙ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมปัจจุบัน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ แนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ การประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเรื่อง“หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน” โดยศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งมีขอบเขตการศึกษา ๒ ส่วน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นเอกสาร (Document Research) เป็นหลัก สำคัญโดยรวบรวมข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ๒ ชั้น คือ

๑. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) หมายถึง พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

๒. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) หมายถึงหนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผลงานด้านวิชาการและนักวิจัยอื่นๆที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบันโดยมีขอบเขตของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การศึกษาคือแนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก แนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก และการประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนที่เป็นหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติของบุคคลตัวอย่างที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก

สุคติภูมิ หมายถึง สถานที่ที่ดีโดยสัตว์โลกที่ประกอบกรรมดีจะไปถือกำเนิดใหม่หลังจากตายแล้วสัตว์ทั้งหลายต้องไปเกิดโดยมีมนุษยโลก เทวโลก และพรหมโลก

หลักการ หมายถึง หลักคำสอนที่เป็นหลักการสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน

การประยุกต์ หมายถึง การประยุกต์หลักคำสอนที่เป็นหลักการในการดำเนินชีวิตสู่สุคติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในสังคมไทยปัจจุบัน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เพื่อให้เกิดแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

๑.๖.๑ สุวรรณ สุวรรณโช ได้แสดงความคิดเห็นว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาไว้ในหนังสือพื้นฐานความเชื่อของสังคมไทยมีความสำคัญว่า พระพุทธศาสนาได้กำหนดในเรื่องความเชื่อไว้ ๒ ประการคือความเชื่อที่ถูกต้องกับความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง(สัมมาทิฐิกับมิจฉาทิฐิ) เหตุที่แยกความเชื่อออกเป็น ๒ ประการ เพราะจะมีแต่ความเชื่อที่ถูกต้องเท่านั้นจึงจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ถูกวิธีหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความเชื่อที่ถูกต้องจะเป็นรากฐานของการปฏิบัติที่ถูกต้องเพราะศาสนาพุทธเชื่อว่าผลมาจากเหตุฉะนั้นอะไรเป็นความเชื่อที่ถูกต้องจึงถือว่าเป็นประการสำคัญประการแรกในแนวทางพระพุทธศาสนา^{๑๐}

๑.๖.๒ ณรงค์ เส็งประชา ได้แสดงมุมมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในหนังสือวิถีไทยโดยมีความสำคัญว่า ความเชื่อที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาจะเน้นหนักในเรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตให้รู้จักการกำจัดความทุกข์ด้วยการพิจารณาด้วยหลักของอริยสัจอันเป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ไม่ใช่เชื่ออย่างถ้อยอย่างงมงายไร้เหตุผลในกาลามสูตรซึ่งความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิถีชีวิตของคนในสังคมซึ่งมีความสำคัญมากก่อให้เกิดอิทธิพลต่อจิตใจที่มีผลต่อพฤติกรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม^{๑๑}

๑.๖.๓ ฐาปนี เตชะเจริญวิกุล ได้กล่าวให้แสดงความเห็นถึงความเชื่อกับอิทธิพลในการดำเนินชีวิตในหนังสือพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นมีความสำคัญว่า ความเชื่อเป็นพื้นฐานการกระทำทั้งในทางที่เป็นกุศลและอกุศลและความเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อจึงมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม^{๑๒}

๑.๖.๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวอธิบายถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหนังสือวิถีชีวิตตามหลักพุทธธรรมมีความสำคัญว่า การดำเนินชีวิตของคนประกอบ วัยพฤติกรรมทางกายหรือทางวาจาและหากไม่แสดงออกทางกายและวาจาก็จะทำอยู่ภายในจิตใจเรียกว่ากายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและได้ผลดีก็คือการรู้จักทำรู้จักพูดและรู้จักคิดการคิดเป็นหรือการรู้จักคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง^{๑๓}

๑.๖.๕ พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส (ดอกรัก) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยปัจจุบัน” ผล

^{๑๐} สุวรรณ สุวรรณโช, พื้นฐานความเชื่อของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๙๕.

^{๑๑} ณรงค์ เส็งประชา, วิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๕.

^{๑๒} ฐาปนี เตชะเจริญวิกุล, พิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๔๙), หน้า ๙ - ๑๐.

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), วิถีชีวิตตามหลักพุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

การศึกษาพบว่า กรรมและสังสารวัฏมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน และเรื่องกรรมนี้มีผลต่อความเชื่อของชาวไทยพุทธเป็นอย่างยิ่ง คือ ทำให้ผู้ที่เชื่อประพาศิตนอยู่ในสุจริตทางกาย วาจา และใจ”^{๑๔}

๑.๖.๖ ประพันธ์ ศุภสร ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการแห่งการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”^{๑๕} ผลการวิจัยพบว่า กรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทคือการกระทำของมนุษย์ที่ประกอบด้วยหลักของเจตนา เจตนามีบทบาทในฐานะเป็นสภาวะปรุงแต่งปรับเปลี่ยนให้จิตมีคุณภาพดีและไม่ดีไปตามสภาพอารมณ์ที่ผ่านเข้ามากระทบทางอายตนะ ถ้าเป็นอิฏฐารมณ์ทำให้จิตมีคุณภาพดีเรียกว่ากุศลกรรม ถ้าเป็นอนิฏฐารมณ์ทำให้จิตมีคุณภาพไม่ดีเรียกว่าอกุศลกรรม ถ้าปรุงแต่งจิตให้มั่นคงในฉันทสมาบัติเรียกว่าอภัยกถา นอกจากนี้ เจตนายังเป็นมาตรฐานหลักในการตัดสินการกระทำของมนุษย์ทางพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกรรมอยู่ตลอดเวลาซึ่งแสดงออกผ่านกายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม มโนกรรมนับว่ามีสำคัญที่สุดในฐานะเป็นตัวก่อและสั่งสมกรรมที่มีพลังและมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด

๑.๖.๗ พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง) ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งกรรมวาทีคือ พูดเรื่องกรรมเป็นหลักและเป็นกฎธรรมชาติธรรมดาเพราะสรรพสิ่งในโลกล้วนอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมดังความตอนหนึ่งว่าเมื่อกล่าวถึงกรรมถือว่าเป็นกฎธรรมชาติและเปรียบกรรมกับพืชที่ปลูกชนิดใดไว้ก็ย่อมได้รับผลชนิดนั้นไม่เปลี่ยนแปลงไม่ขึ้นอยู่กับกาลและเวลากรรมดีจึงให้ผลดีกรรมชั่วจึงให้ผลชั่วแม้คำสอนในพระพุทธศาสนาที่ทนต่อการพิสูจน์นั้นเรื่องกรรมเป็นเรื่องที่ลึกลับและสับสนเป็นอนิจนินัยยากในปัญญาชั้นโลกียะจะเข้าใจได้แต่ผู้มีปัญญาสุขุมก็พิจารณาเห็นว่าสรรพสิ่งล้วนอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมลิขิตโดยเฉพาะชีวิตของมนุษย์ดังพระพุทธองค์ได้รับขนานพระนามว่ากรรมวาทีเพราะทุกชีวิตต้องเป็นไปตามกระบวนการของกรรมและรับผิดชอบต่อการกระทำไว้^{๑๖}

๑.๖.๘ นัฏกร อาชะบูล ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่องเจ้ากรรมนายเวรพบว่า คนไทยพุทธเชื่อว่ามีจริงและส่งผลให้ชีวิตเป็นไปตามกรรม เช่น คนจะร่ำรวยในปัจจุบันได้ เพราะกรรมในอดีตที่สนับสนุนแม้คนยากจนก็เช่นกัน มีข้อความที่น่าสนใจคือคนไทยพุทธส่วนมากมีความเชื่อเรื่องกรรมเก่าและกรรมใหม่โดยเชื่อว่าเนื่องจากกรรมเป็นตัวผลักดันจึงทำให้วิถีชีวิตของคนเราแตกต่างกันไปและมีไม่น้อยที่พยายามอ้างเอา

๑๔ พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส (ดอกรัก), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ก.

๑๕ ประพันธ์ ศุภสร, “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการแห่งการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก.

๑๖ พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง), “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ก.

เรื่องกรรมเวรไปสอดคล้องกับเรื่องความรักและยังนำไปตัดสินเรื่องความจนความรวยโดยเชื่อว่าคนที่ ร่ำรวยเนื่องจากชาติก่อนทำดีไว้มากแม้การพลัดพรากกันก็เชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเวร^{๑๗}

๑.๖.๙ พระสุพจน์ กลุยาณธมโม (ภาพสิงห์) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและ บาปในเทศนาพระมาลัยสูตรที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผล การศึกษาพบว่า บุญ บุญ หมายถึง เครื่องชำระจิตใจให้ใสสะอาดจนน้ำบริสุทธิ์ บาป หมายถึง ความ เสร้าหมองแห่งจิตใจ บุญและบาปมีทางกาย วาจา ทางใจ สติของบุคคลผู้ทำบุญเมื่อสิ้นชีวิตจาก มนุษย์มีทางไปได้ ๔ ทางได้แก่ มนุษย์โลก เทวโลก พรหมโลก และภูมิพ้นโลก ในส่วนของสติของ บุคคลผู้ทำบาปเมื่อสิ้นชีวิตจากมนุษย์มีทางไป ๔ ทาง ได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์ดิรัจฉาน^{๑๘}

๑.๖.๑๐ พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลิ่นปราชญ์) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบ แนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับเซนต์ออกัสติน” พบว่า ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ศรัทธาเป็นเบื้องต้นแห่งการทำกิจการต่างๆและในการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นเริ่มตั้งแต่ระดับโลกียะไปสู่ ระดับโลกุตระเนื่องจากศรัทธาเป็นเหตุ ความศรัทธาถือว่าเป็นมรรคานำไปสู่การบรรลุความสุข ความเจริญและพระนิพพานได้^{๑๙}

๑.๖.๑๑ พระกัณหา กนต์สีโล (อนุอัน) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อ เรื่องบุญ-บาปที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสานศึกษากรณีอำเภอแคว จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษา พบว่าการทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบท๑๐ประการนั้นจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนิน ชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้วย่อม ไปสู่สุคติ^{๒๐}

๑.๖.๑๒ พระชัยณรงค์ วิทิต (รุ่งมะรุต) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อ พัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม” ผลการศึกษาพบว่าศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และในตรงกันข้าม โทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อ เกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอน ความก้าวหน้าความเจริญ และความสงบสันติสุขในการดำเนินชีวิต ส่วนการนำหลักศีลไปประพฤติ ปฏิบัติพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ประพฤติผิดในศีล ให้ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ

^{๑๗} นัฏกร อาชะวะบูล, “ศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะ กรณีเรื่อง เจ้ากรรมนายเวร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ก.

^{๑๘} พระสุพจน์ กลุยาณธมโม (ภาพสิงห์), “ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเทศนาพระมาลัยสูตรที่มี ต่อวิถีชีวิตของชาวตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก.

^{๑๙} พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลิ่นปราชญ์), การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาท กับเซนต์ออกัสติน, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ก.

^{๒๐} พระกัณหา กนต์สีโล (อนุอัน), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีต่อวิถีชีวิตของคน อีสาน: ศึกษากรณีอำเภอแคว จังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

โดยอาศัยองค์ธรรมในศีล ๕ ประการ คือ “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกายวาจาและใจ เพื่อให้ ลด ละ เลิก เว้น พฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมต่างๆ คือ ความมีเมตตา กรุณา มีหิริ โอตตัปปะ ความซื่อสัตย์สุจริตทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบสันติ ดำเนินชีวิตถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา และดับทุกข์ได้ในที่สุด^{๒๑}

๑.๖.๑๓ พระมหาพยุงค์ศักดิ์ ธมฺมวิสุทธิเมธี (โสภาสาย) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธปรัชญา” ผลการศึกษาพบว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวปรัชญานั้นจะต้องรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่รู้จักการงดเว้นจากการทำความชั่วทำความดีที่เกิดขึ้นเป็นผู้ที่มีจิตใจสูงรู้จักทำสิ่งที่มีประโยชน์ให้แก่อนุชนและสังคมมีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และสามารถปฏิบัติตนให้เป็นอยู่อย่างมีความสุขทั้งทางกาย ทางจิตใจมีสติปัญญา โดยอาศัยหลักธรรมเช่นเบญจศีลเบญจธรรม กุศลธรรมบถและอริยมรรคซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๒๒}

๑.๖.๑๔ พระมหาพรสวรรค์ กิตติวโร (จันโปรต) ได้วิจัยเรื่องศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการพบว่า การพัฒนามนุษย์ในทางพระพุทธศาสนานั้นมองมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของเขาเองชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมายของชีวิตคือความสุข ความอิสรภาพความดีงามของชีวิต กระบวนการพัฒนาทางร่างกาย วาจา จิต และปัญญา ที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้ทุกระดับชั้น ระดับสังคม เพื่อพัฒนามนุษย์ให้ได้บรรลุจุดหมายของชีวิตและประโยชน์ต่างๆคือการประยุกต์ใช้หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมพื้นฐานของการกระทำที่ออกมาทางกาย วาจา และใจ ที่ยังประกอบไปด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลงในการพัฒนาตามหลักการทั่วไปนั้นไม่ได้พัฒนาในด้านของพื้นฐานของชีวิต ดังนั้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องนำหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการและหลักธรรมที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และประโยชน์สูงสุด^{๒๓}

๑.๖.๑๕ พระจิรวุฒน์ อุตตมเมธี (วุฒิพงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ซึ่งสามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในการดำรงชีวิตเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านใช้การศึกษาเพื่อฝึกฝนพัฒนาตน ก็เพื่อความไม่มีทุกข์ และเป็นอิสรภาพทางกาย อิสรภาพทางสังคม

^{๒๑} พระชัยณรงค์ วิทิโต (รุ่งมะรุต), “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก - ข.

^{๒๒} พระมหาพยุงค์ศักดิ์ ธมฺมวิสุทธิเมธี (โสภาสาย), “การศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธปรัชญา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

^{๒๓} พระมหาพรสวรรค์ กิตติวโร (จันโปรต), “ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

อิสรภาพทางจิตใจ และอิสรภาพทางปัญญา ซึ่งเป็นจุดหมายของชีวิต การศึกษาตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านได้วางแนวการศึกษาไว้เพื่อให้บุคคลรู้จักชีวิต และวิธีการดำเนินชีวิตของตนอย่างถูกหลักธรรมและประเพณีแล้วพัฒนาการดำเนินชีวิตไปสู่ประโยชน์สุข ตามแบบอย่างที่เขาโลกจะพึงได้รับ คือ การอยู่ดีกินดี การไม่มีหนี้สิน และประกอบสัมมาอาชีพ อันเป็นประโยชน์ที่พึงได้รับในปัจจุบัน และให้บุคคลเข้าใจการสืบทอดของชีวิต ซึ่งได้แก่ การเวียนว่ายตายเกิด แล้วพัฒนาชีวิตไปตามหลักธรรม เพื่อความมีชีวิตใหม่ในสุคติภูมิ ตราบเท่าที่ยังมีกิเลส การดำเนินชีวิตแบบนี้เป็นประโยชน์ถาวร มั่นคง และจะอำนวยผลที่ดีให้ทั้งในชาติปัจจุบัน และชาติต่อ ๆ ไป จนถึงความเป็นอิสระอันยิ่งใหญ่ คือ การหลุดพ้นจากกิเลส ซึ่งความจริงอันนี้เป็นประโยชน์สูงสุด^{๒๔}

๑.๖.๑๖ โสภิตา จิระพงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตเชิงพุทธของผู้นำในสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า หลักการดำเนินชีวิตของผู้นำเชิงพุทธต้องเริ่มจากการเป็นคนดีที่ถึงพร้อมทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ นาคภณธรรม ขรรวาสธรรมสัพบุริสธรรม ๗ พรหมวิหารธรรม และสังคหวัตถุธรรม การประพฤติตนเป็นผู้นำที่ดี โดยมีวิสัยทัศน์ กัลยาณมิตร และการบริหารปกครองที่ดี ด้วยหลักธรรมคือ อปริหานิยธรรม อิทธิบาท ๔ อคติ ๔ และพละ ๔ สำหรับหลักการของอริยสัจ ๔ และโยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมสำหรับความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตอันส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจของผู้นำ การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการบริหาร พร้อมด้วยความรู้ความสามารถเพื่อนำพาองค์กรและพัฒนาบุคลากรให้เจริญก้าวหน้าทั้งวัตถุและจิตใจ และการสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม ทั้งนี้ตนเองมีความสุขในการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม^{๒๕}

๑.๖.๑๗ กานต์สินี จันทรวินิตติก ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ระบบวิธีคิดเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า โยนิโสมนสิการเป็นวิธีคิดที่มีเฉพาะในพระพุทธศาสนาและเป็นวิธีคิดที่ทำให้เกิดสภาวะรู้จริงรู้แจ้งและให้ผลเป็นความเห็นถูก (สัมมาทิฐิ) บทบาทสำคัญของโยนิโสมนสิการคือทำหน้าที่เชื่อมต่อหลักธรรมกับการนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิด และกระบวนการนำหลักธรรมสู่ภาคปฏิบัติอย่างไรก็ตามผู้สนใจใฝ่ธรรมจะต้องให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมสู่ภาคปฏิบัติหรือการนำหลักธรรมไปใช้เพราะสิ่งนี้คือหัวใจสำคัญของการศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา^{๒๖}

^{๒๔} พระจิรวัดน์ อุตตมเมธี (วุฒิพงศ์), “การศึกษาเพื่อพัฒนาด้านตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๕ หน้า ๑-๒.

^{๒๕} โสภิตา จิระพงศ์, “ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตเชิงพุทธของผู้นำในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก - ข.

^{๒๖} กานต์สินี จันทรวินิตติก, “การศึกษาวิเคราะห์ระบบวิธีคิดเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก.

๑.๖.๑๘ พระธำนิ เชมธมโม (จำปา) ได้ศึกษาเรื่อง “สัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า สัมมาอาชีวะเป็นมรรคปฏิบัติที่สำคัญข้อหนึ่งในมรรคมีองค์ ๘ และเป็นมรรคปฏิบัติด้านศีลสิกขาเกื้อหนุนให้กระบวนการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างพอดีและสมดุลหลักการของสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพชอบตามหลักพระพุทธศาสนาจะครอบคลุมกระบวนการดำเนินชีวิตทั้งทางกายทางวาจาและทางใจโดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสุขหรือประโยชน์ทั้งสามด้านคือประโยชน์ตน (อัตตประโยชน์) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถประโยชน์) และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถประโยชน์) สัมมาอาชีวะเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลทั้งทางกายทางวาจาทางจิตใจ^{๒๗}

๑.๖.๑๙ พระครูวิจิตรธรรมานนท์ (ฮงทอง) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลบกอำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลบกอำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษโดยรวมอยู่ในระดับมากมีรายละเอียดดังนี้ ๑) ด้านการดำเนินชีวิตพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีการแสวงหารายได้โดยวิธีไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมให้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นเปิดโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตนให้เจริญงอกงามขึ้นในด้านพฤติกรรมด้านจิตใจและด้านปัญญาตลอดถึงไม่กระทำผิดจารีตประเพณีที่วิญญูชนสรรเสริญ ๒) ด้านการประกอบอาชีพพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยินดีในการเลี้ยงชีพชอบครองชีวิตชอบคือไม่ให้การเลี้ยงชีพของตนทำให้อื่นและตนเองเดือดร้อนครองชีพอย่างเรียบง่ายตามความจำเป็นแห่งธรรมชาติและสังคมเลือกประกอบอาชีพสุจริตเพื่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและ ๓) ด้านการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยินดีในสิ่งทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพที่จะนำมาซึ่งความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นและส่งเสริมคุณธรรมให้เจริญก้าวหน้าเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นเครื่องกระตุ้นดึงดูดสนับสนุนให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติประกอบอาชีพเกิดแรงจูงใจที่ดีเพราะมีเป้าหมายที่ดีก็ยิ่งมีความอยากที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าสู่เป้าหมายอันเป็นคุณค่าที่แท้จริงต่อไป^{๒๘}

๑.๖.๒๐ พระมหาประศักดิ์ อคฺคปญฺโญ (ซ่งแสง) ได้วิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันเชื่อโหราศาสตร์และกฎแห่งกรรมไปพร้อมๆ กัน ในขณะที่ยืนยันว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามที่

^{๒๗} พระธำนิ เชมธมโม (จำปา), “ศึกษาสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก - ข.

^{๒๘} พระครูวิจิตรธรรมานนท์ (ฮงทอง), “การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะ ของชุมชนเขตตำบลบก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก - ข.

พระพุทธศาสนาสอนไว้ แต่ก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์และใช้โหราศาสตร์เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาตัดสินใจ ก่อนที่จะดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๒๙}

๑.๖.๒๑ พระมหาทองสุข สุจิตโต ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตมนุษย์ในพระคัมภีร์พุทธปรัชญา”^{๓๐} ผลการศึกษาพบว่า การเกิด การแก่ ตายของมนุษย์ไม่ได้มุ่งที่จะให้คำตอบเชิงอภิปรัชญาเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์ในยุคก่อนๆ เนื่องจากว่าเรื่องเหล่านั้นไม่มีความจำเป็นในการที่จะช่วยให้เกิดการดับทุกข์ของมนุษย์ ความจริงแล้วส่วนประกอบอันสำคัญของชีวิตมนุษย์นั้นประกอบด้วยนามและรูป เป็นธรรมชาติที่ต้องพึ่งพากันและกัน ภายใต้การควบคุมของกฎแห่งกรรมและกฎไตรลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ในสภาพธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์คือต้องใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสังคมที่ต้องการมีความสงบสุขเป็นประการสำคัญ จะต้องใช้ชีวิตตามหลักศีลธรรมหรือจริยธรรม ซึ่งหากคำนึงถึงหลักการในคำสอนพระพุทธศาสนาแล้ว คนเราจะต้องปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือหลักทางสายกลาง อันได้แก่อริยมรรค ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา โดยแสดงออกในการปฏิสัมพันธ์กันกับคนอื่นในสังคมภายใต้คำสอนพระพุทธเจ้าเรื่องทิศทั้งหก ภายใต้บริบทแห่งชีวิตของแต่ละคนเป็นสำคัญ อันมีเป้าหมายสุดท้ายของการดำเนินชีวิตตามทัศนะพุทธปรัชญาคือการหลุดพ้นจากความทุกข์ การที่มนุษย์จะเข้าไปถึงเป้าหมายสุดท้ายได้ ในทัศนะพุทธปรัชญาแล้วจะต้องทำความเข้าใจแล้วดำเนินตนอยู่ในกรอบของคำสอนเกี่ยวกับเรื่องศีล สมาธิ และปัญญา ภายใต้ทางสายกลาง

๑.๖.๒๒ พระมหารังสรรค์ ธรรมโรโส (แสงสีสม) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ของกรรมและการเกิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการระลึกชาติ”^{๓๑} ผลการศึกษาพบว่า การที่บุคคลสามารถระลึกชาติได้ล้วนเกิดมาจากเหตุปัจจัยตามที่ได้แสดงไว้ในวรรณกรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาบุคคลที่มีความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมตลอดถึงเรื่องราวการระลึกชาติได้อันเป็นเครื่องยืนยันว่ากรรมและการให้ผลของกรรมคือการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและมีอยู่จริงทำให้บุคคลมีหิริและโอตตัปปะคือความละอายชั่วและกลัวต่อผลของบาปส่งผลทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถ ลดละและเลิกในการกระทำที่ไม่ดีที่ตนเองเคยทำมาก่อนเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

จากการศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นสรุปว่า เอกสารและงานวิจัยดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตสู่สุดดีในสังคมไทยปัจจุบันเพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ยังไม่มีการศึกษาหลักการดำเนินชีวิตสู่สุดดีในสังคมไทยปัจจุบันที่เป็นหลักการสำคัญในการปฏิบัติตนเพื่อชีวิตที่ดี ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักการดำเนินชีวิตสู่สุดดีในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อนำหลักการดังกล่าวตามหลักพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันในสังคมไทยปัจจุบัน

^{๒๙} พระมหาประศักดิ์ อคฺคปณฺโญ (ชังแสง), “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ก.

^{๓๐} พระมหาทองสุข สุจิตโต, “การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตมนุษย์ในพระคัมภีร์พุทธปรัชญา” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ก.

^{๓๑} พระมหารังสรรค์ ธรรมโรโส (แสงสีสม), “ความสัมพันธ์ของกรรมและการเกิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการระลึกชาติ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก.

๑.๗. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้ศึกษามุ่งศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นเอกสารสำคัญต่าง (Documetary Research) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ๓ ระดับ คือ

๑.๗.๑ รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

๑.๗.๒ รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) หมายถึง วรรณกรรมเขียน นักปราชญ์ทางศาสนา หนังสือ บทความ เอกสาร ตำรา วารสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์อันเป็นผลงานด้านวิชาการของนักวิชาการและนักวิจัยอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการศึกษา

๑.๗.๓ นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ สังเคราะห์ วิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้และเขียนงานพร้อมนำเสนอความเห็นผู้วิจัย สังเคราะห์ และ วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้เข้าใจแนวคิดเรื่องสุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก

๑.๘.๒ ทำให้เข้าใจแนวคิดเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก

๑.๘.๓ ทำให้เข้าใจถึงการประยุกต์หลักการดำเนินชีวิตสู่สุคติในสังคมไทยปัจจุบัน

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องหลักการดำเนินชีวิตสู่สัจธรรมที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบันผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย (Research Process) ตามแผนผังดังต่อไปนี้

